

แฟ้มสะสมผลงาน

ความหมาย

แฟ้มสะสมผลงาน (Portfolio) หมายถึง แฟ้มที่รวบรวมชิ้นงาน และข้อคิดเห็นส่วนบุคคลของเจ้าของชิ้นงานที่ได้จัดไว้เป็นระบบ เพื่อแสดงถึงการมีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ/กระบวนการ เจตคติ และความสำเร็จของบุคคลนั้น

ความเป็นมา

แฟ้มสะสมผลงานมีมานานแล้ว (กรมวิชาการ, 2546) โดยศิลปินจะเก็บสะสมผลงานศิลปะของตนเองไว้ตามลำดับก่อนหลังการทำงานเพื่อแสดงความก้าวหน้าทางศิลปะของตน เรียกว่า แฟ้มสะสมผลงานของศิลปิน นอกจากนี้ยังมี แฟ้มสะสมรายการหุ้น และแฟ้มแสดงทรัพย์สินและที่ดิน

ในวงการศึกษานี้ แฟ้มสะสมผลงานเริ่มใช้ในการเรียนการสอนวิชาศิลปะ โดยครุสมอบหมายให้ผู้เรียนเก็บชิ้นงานศิลปะรวบรวมเป็นแฟ้มสะสมผลงานศิลปะเพื่อพิจารณาให้คะแนน ในปลายปี พ.ศ. 2523 ครูผู้สอนการเขียนภาษาอังกฤษในประเทศไทย สหรัฐอเมริกา ได้ให้นักเรียนจัดทำแฟ้มสะสมผลงานเขียนเพื่อแสดงพัฒนาการด้านการเขียนและในปี พ.ศ. 2538 การศึกษาในระดับอุดมศึกษาได้ยอมรับว่า แฟ้มสะสมผลงานเป็นเครื่องมือชนิดหนึ่งในการประเมินผลการเรียนของนักศึกษาในปี พ.ศ. 2539 ประเทศไทยได้เริ่มมีการนำแฟ้มสะสมผลงานมาใช้ในการประเมินสภาพจริง (authentic performance assessment) การเรียนรู้ของผู้เรียน (กรมวิชาการ, 2539)

ประเภท ลักษณะ และโครงสร้างแฟ้มสะสมผลงาน

สามารถแบ่งแฟ้มสะสมผลงานได้เป็น 4 ประเภท โดยแต่ละประเภทจะมีลักษณะ ดังนี้

1. แฟ้มสะสมผลงานส่วนบุคคล (personal portfolio) เป็นแฟ้มแสดงข้อมูลเกี่ยวกับตัวเจ้าของแฟ้ม และผลงาน เช่น ความสามารถพิเศษ กีฬา งานอดิเรก การร่วมกิจกรรมต่าง ๆ

2. แฟ้มสะสมผลงานเชิงวิชาชีพ (professional portfolio) เป็นแฟ้มที่แสดงผลงานเกี่ยวข้องกับอาชีพ เพื่อแสดงถึงความรู้ ความสามารถของบุคคลในการผลิตผลงาน ได้แก่ แฟ้มสะสมผลงานของผู้เรียนเพื่อการเรียนต่อหรือสมัครงาน แฟ้มสะสมผลงานของผู้บริหาร แฟ้มสะสมผลงานของบุคลากรในองค์กร แฟ้มสะสมผลงานออกแบบของสถาปนิก แฟ้มสะสมผลงานศิลปะของศิลปิน

3. แฟ้มสะสมผลงานเชิงวิชาการ (academic portfolio) หรือแฟ้มสะสมผลงานของผู้เรียน (student portfolio) เป็นแฟ้มที่แสดงถึง ความรู้ความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียนตามหลักสูตร เพื่อใช้เป็นหลักฐานในการประเมินผลการเรียน ได้แก่ แฟ้มสะสมผลงานของผู้เรียนรายบุคคล แฟ้มสะสมผลงานของชั้นเรียน แฟ้มสะสมผลงานของโรงเรียน

4. แฟ้มสะสมผลงานของโครงการต่าง ๆ (project portfolio) เป็นแฟ้มที่แสดงถึงความสามารถในการทำงานตามโครงการจนประสบความสำเร็จเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของผลการศึกษาเป็นรายบุคคล เช่น แฟ้มสะสมผลงานโครงการวิทยาศาสตร์

การนำเสนอแฟ้มสะสมผลงานนั้น มีโครงสร้างทั่วไปที่นำเสนอเป็น 2 แบบ ดังนี้

1. แฟ้มสะสมผลงานของผู้ปฏิบัติงานทั่วไป ประกอบด้วย 3 ส่วน (บุรชัย ศิริมหาสาคร, 2541) ดังนี้

1.1 บทนำ เป็นส่วนที่ได้อธิบายความหมาย และวัตถุประสงค์ของแฟ้มสะสมผลงาน

1.2 บันทึกเกี่ยวกับข้อมูลประวัติส่วนตัว ประวัติการศึกษา คุณวุฒิต่างๆ การเป็นกรรมการ/สมาชิก การประชุมอบรม และการศึกษาดูงาน

1.3 บันทึกผลงานต่างๆ บันทึกผลการประเมิน และหลักฐานการอ้างอิงต่างๆ เช่น ประกาศนียบัตร ภาพถ่ายผลงาน

2. แฟ้มสะสมผลงานทางด้านการเรียน/การศึกษา ประกอบด้วย 3 ส่วน (ชัยฤทธิ์ ศิลาเดช, 2540) ดังนี้

2.1 ส่วนนำ ประกอบด้วย ปก ประวัติผู้ทำ รายการผลการเรียนรู้ แผนการศึกษาส่วนบุคคล สารบัญชิ้นงาน รายการการคัดเลือกชิ้นงาน

2.2 ส่วนที่รวบรวมชิ้นงานต่างๆ ที่เป็นผลจากการเรียน ความคิดเห็นต่อชิ้นงาน ประวัติของชิ้นงาน จำนวนหนังสือที่อ่าน เวลาที่ใช้ทำงาน คะแนนจากการทดสอบ แบบสำรวจรายการของครูที่บ่งชี้พัฒนาการของผู้เรียน ความคิดเห็นเกี่ยวกับงานหรือวิชาที่เรียนของผู้เรียน

2.3 ส่วนที่เก็บเกณท์การตัดสินใจเพิ่มสะสมผลงาน และข้อมูลการประเมินของครู เพื่อนและผู้ปกครอง รวมทั้งการประเมินตนเองของผู้เรียน และแผนการและแนวคิดในการพัฒนาผู้เรียนจากการประชุมประเมินแฟ้มสะสมผลงาน

แฟ้มสะสมผลงานของผู้เรียนแบ่งออกเป็น 3 ชนิด (สุนันท์ ศลโกสุม, 2541) คือ แฟ้มสะสมผลงานถาวร แฟ้มสะสมผลงานความก้าวหน้า และแฟ้มสะสมผลงานการเรียนรายวิชา โดยแต่ละชนิดจะมีโครงสร้าง ดังนี้

1. แฟ้มสะสมผลงานถาวร เป็นแฟ้มสะสมผลงานที่แสดงความต่อเนื่องของผู้เรียนตั้งแต่เริ่มต้นในการเรียนจนสำเร็จการเรียนในแต่ละระดับชั้นและต่อเนื่องในการเรียนชั้นสูงต่อไป มีโครงสร้างดังนี้

1.1 รายละเอียดของเจ้าของแฟ้มสะสมผลงาน

1.1.1 ชื่อเจ้าของแฟ้ม

1.1.2 ประวัติครอบครัว

1.1.3 ประวัติการเรียน

1.1.4 ประวัติสุขภาพ

1.1.5 ประวัติความสามารถพิเศษ

1.1.6 ประวัติความสามารถดีเด่น

1.2 หลักฐานการจัดเก็บ

1.2.1 รายละเอียดของแต่ละเรื่องที่จัดเป็นระบบ

1.2.2 หลักฐานที่จำเป็น เช่น รายงานผลการเรียน รางวัล ประกาศนียบัตร

2. แฟ้มสะสมผลงานความก้าวหน้า เป็นแฟ้มสะสมผลงานที่แสดงถึงศักยภาพ ความก้าวหน้า และสัมฤทธิ์ผลในการเรียนด้านใดด้านหนึ่ง เช่น แฟ้มสะสมผลงานการเขียนบทกวีของผู้เรียน มีโครงสร้างดังนี้

2.1 รายละเอียดของเจ้าของแฟ้มสะสมผลงาน

2.1.1 ชื่อแฟ้ม และชื่อเจ้าของแฟ้ม

2.1.2 คติพจน์ ความคาดหวัง ปรัชญา หรือความใฝ่ฝันในอนาคต

2.1.3 ประวัติส่วนตัว

2.1.4 ผลงานดีเด่นจากโครงการ/กิจกรรม

2.1.5 ผลงานดีเด่นจากการเรียน

2.2 หลักฐานการจัดเก็บ

2.2.1 ข้อสรุปเรื่องราวความเป็นมา

2.2.2 ภาพ/หลักฐาน/เอกสารที่ระบุชัดเจนว่าเป็นทักษะพิเศษ

2.2.3 ความคิดเห็นของผู้เรียน

2.2.4 ความคิดเห็นของครู

2.2.5 ความคิดเห็นของผู้ปกครอง

3. เพิ่มสะสมผลงานการเรียนรายวิชา เป็นเพิ่มสะสมผลงานที่จัดเป็นส่วนหนึ่งของการประเมินผลการเรียนที่แสดงผลงาน ความก้าวหน้า การพัฒนาความสามารถในการเรียนเป็นรายวิชาของผู้เรียน มีโครงสร้าง ดังนี้

3.1. รายละเอียดของเจ้าของเพิ่มสะสมผลงาน

3.1.1 ส่วนนำ

3.1.2 ผลงานที่ปรากฏในเพิ่ม และความคิดเห็นของผู้เรียน

3.1.3 ความคิดเห็นของครู และผู้ปกครอง

3.2 หลักฐานการจัดเก็บ

ผลงานของนักเรียนที่ได้จัดเก็บเป็นระยะ ๆ

กระบวนการ และการจัดทำเพิ่มสะสมผลงาน

การจัดทำเพิ่มสะสมผลงานมีกระบวนการดังนี้

1. การรวบรวมผลงานและข้อมูล
2. การจัดระบบผลงานและข้อมูล
3. การทบทวนเพื่อคัดสรรผลงาน
4. การนำเสนอผลงาน

สำหรับขั้นตอนการจัดทำเพิ่มสะสมผลงานมี 10 ขั้นตอน ดังนี้

1. กำหนดวัตถุประสงค์ของเพิ่มสะสมผลงาน ผู้เกี่ยวข้อง เช่น ผู้สอน และผู้เรียนจะร่วมกำหนดข้อตกลงเกี่ยวกับวัตถุประสงค์และประเภทเพิ่มสะสมผลงานที่จะจัดทำให้สอดคล้องกับผลการเรียนรู้ตามหลักสูตร ระยะเวลาการดำเนินการ กิจกรรมหรือ

ภาระงานและจำนวนชิ้นงาน และเกณฑ์การประเมินผลงาน

2. รวบรวมผลงานและจัดเก็บชิ้นงาน เจ้าของเพิ่มสะสมผลงานทำการสร้างชิ้นงาน และประเมินชิ้นงานร่วมกันกับผู้เกี่ยวข้อง ทำการปรับปรุงแก้ไขแล้วนำชิ้นงานต่าง ๆ และหลักฐานการประเมินชิ้นงานไปเก็บไว้ในเพิ่มสะสมผลงาน

3. การคัดเลือกชิ้นงาน เจ้าของเพิ่มสะสมผลงานทำการคัดเลือกชิ้นงานจากชิ้นงานที่รวบรวมไว้โดยใช้เกณฑ์การประเมินผลงาน

4. การสร้างสรรค์ผลงาน เป็นการประดิษฐ์ตกแต่งชิ้นงานที่คัดเลือกไว้ให้มีความสวยงามตามความคิดของเจ้าของชิ้นงาน

5. การสะท้อนข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับชิ้นงาน เป็นการแสดงความคิดเห็นหรือความรู้สึกที่มีต่อชิ้นงานของตนเองที่คัดเลือกไว้

6. การตรวจสอบความสามารถของตนเอง เป็นการตรวจสอบว่าชิ้นงานที่เก็บสะสมไว้ในเพิ่มสะสมงานนั้นบรรลุการเรียนรู้หรือวัตถุประสงค์การจัดทำเพิ่มสะสมผลงานหรือไม่ จะพัฒนาหรือปรับปรุงแก้ไขอย่างไร

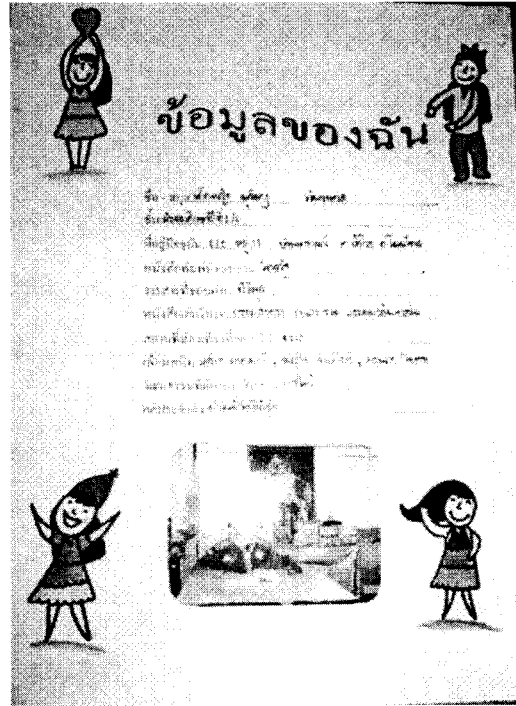
7. การทำชิ้นงานให้สมบูรณ์ และประเมินค่าผลงานทำการปรับปรุงชิ้นงานเป็นครั้งสุดท้ายแล้วทำการประเมินชิ้นงานเพื่อตัดสินใจคะแนนตามเกณฑ์การประเมินชิ้นงานนั้น

8. การประชุมสัมมนาเพิ่มสะสมผลงาน เจ้าของเพิ่มสะสมผลงานได้รายงานความก้าวหน้าและความสำเร็จในการเรียนรู้ และมีการให้ความคิดเห็นจากผู้เกี่ยวข้องเกี่ยวกับเพิ่มสะสมผลงานนั้น

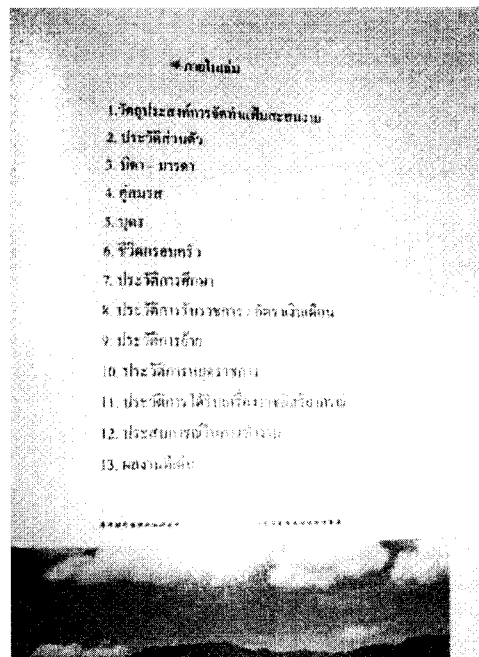
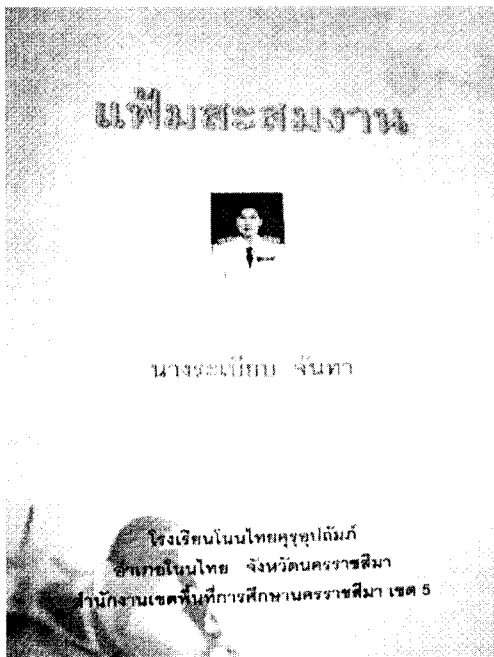
9. การปรับเปลี่ยนผลงานให้เป็นปัจจุบันสามารถนำชิ้นงานที่ปรับปรุงแก้ไขใหม่ให้ดีกว่าเดิมมาเปลี่ยนกับชิ้นงานเก่าเพื่อให้ได้ชิ้นงานที่ดีที่สุด

10. จัดนิทรรศการเพิ่มสะสมผลงาน

ตัวอย่างแฟ้มสะสมผลงาน

ตัวอย่าง ปกหน้า และหน้าประวัติ ของแฟ้มสะสมผลงานของนักเรียน

ตัวอย่าง ปกหน้า และหน้าสารบัญ ของแฟ้มสะสมผลงานครู

การใช้ประโยชน์จากเพิ่มสะสมผลงาน

ในประเทศไทยได้มีการนำเพิ่มสะสมผลงานไปใช้อย่างแพร่หลาย ทั้งในหน่วยงานวิชาชีพ องค์กรทางธุรกิจ และทางด้านการศึกษา ในทางการศึกษาใช้เพิ่มสะสมผลงานเป็นเครื่องมือประเมินความสามารถของผู้เรียนตามสภาพจริงของผู้เรียน ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 โดยได้ระบุไว้ชัดเจนในเอกสาร “แนวทางการวัดและ

ประเมินผลผู้เรียนหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544” ครูใช้เพิ่มสะสมงานและผลการประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียนในระหว่างการเรียนรู้การสอน สำหรับครูก็ต้องเสนอเพิ่มสะสมงานของครูเพื่อประเมินแต่งตั้งอาจารย์สองเป็นอาจารย์สาม เป็นต้น มีสถาบัน/องค์กรทางธุรกิจหลายๆ แห่งได้ให้ผู้สมัครเข้าทำงานส่งเพิ่มสะสมผลงานด้วยเพื่อตรวจสอบความสามารถพื้นฐานและความสามารถเด่น

ไพฑูริย์ โพธิ์สาร

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ. (2539). **กระบวนการพัฒนาเพิ่มสะสมผลงานนักเรียน**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- _____ (2546). **การทำเพิ่มสะสมผลงาน** แปลจาก So You Have to Have a Portfolio : A Teacher's Guide to Preparation and Presentation. โดย นิภา ภิรมย์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- ชัยฤทธิ์ ศิลาเดช. (2540). **การพัฒนาเพิ่มสะสมผลงานในการประเมินผลการเรียนวิชาภาษาอังกฤษระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3**. ปรินซิพัลปริญาการศึกษาดุสิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- บุรชัย ศิริมหาสาร. (2541). **การสร้างและการใช้เพิ่มสะสมผลงาน : มิติใหม่ทางการศึกษา**. นนทบุรี : ไทยร่วมเกล้า.
- สุนันท์ ศลโกสม. (2541). “การทำเพิ่มสะสมผลงาน (Portfolio) ของนักเรียน,” **วารสารการวัดผลการศึกษา**. 19(57) : 58 – 75 ; มกราคม – เมษายน.
- Cole, Donna J. and others. (2000). **Portfolios Across the Curriculum and Beyond**. 2nd ed. California : Corwin Press, Inc.
- Salend, S. J. (1988). “Using Portfolio to Assess Student Performance,” **Teaching Exceptional Children**. 31(2) : 36 – 43.
- Todorov, Karen R. (1998). **Authentic Assessment of Social Studies**. Michigan : Michigan State Board of Education.